

הנשים הן בגדר ודאי אשת איש ורק בגדר הקיפה כרכוס ועי' בירו' ובסוס' (כחובות כו. ד"ה כאן) דהוא כרכוס של מלכות אחרת עיי"ש והכתיבה בזה למותר ומה שייך לשיטת הר"א מורדון דשם במים שאלים. ובאמה דברי הרא"ש ז"ל בגיטין כח: דפסק להקל גבי יולא ליהרג בב"ד של עכו"ם והוא חמור מאד וביאור הגמ' אין קן כלל בזה ורק דכ"מ לגבי תרומה ומה דנקיט שם לס"ד בב"ד של ישראל ישיאו, ר"ל באופן אחר כמו הך דגיטין עב: לר' הונא דס"ל גיטו כמחנחו דיכול לחזור וא"כ לפ"י גבי יולא בקולר ונהן לה גט ואח"כ חזר מן הקולר יכול לחזור בו וא"כ לדין לידע דבר ברור אם מח וכה"ג גבי של ב"ד של ישראל לא מייש והוא גט אבל להפיר בלא זה לא עלה שום ס"ד אבל כאן הם ספק איא מהי"ח לעולם וקרוכים לודאי איא וישתקע הדבר ולא יאמר:

ואלו הי' בחיים הי' נא. ודן התשנ"ז אומדנא מחמת שנכנס למקום סכנה ולא בא ונשתקע זכרו הוי כמים שאין להם סוף דאם ניסח לא חלא. ובאמרי יוסף משקטק עליו כי רש"א ביבמות קפ"ו מפרש בירו' דמירי שאמר על כל אחד בפירוש שמת רק שהוסיף סניף לרביו חלו הי' בחיים היו באים:

ואם ה' לרעה תשנ"ז בענונה של מלחמה אם ניסח לא חלא וכן כתב חלקת מחוקק י"ז סק"ג דבאומדנא גדולה לא חלא אם התירה חכם ולריך להתיישב. ושעת הדחק גדול בזה ודאי דהוי כדיועבר כמ"ש ר"ן סוף פ"ק דכחובות אם נשאת לכהן אפי' רוב פסולים לא חלא והולד כשר לכתחלה שאם היו מחמירים בו לא הי' לו תקנה וכ"כ תוס' פסחים ל' ד"ה לשהינה ותוס' ע"ז סו: ד"ה רבא ותוס' כחובות כא: סוף ד"ה האמר וכ"כ ד"מ אה"ע ק"יב י"א וכ"כ ע"ז יו"ד י"א סק"ב ואו"ח פ"ד סק"ב ותיב שמואל ב"י ס"ב סק"ד. וש"ך יו"ד ל"ג סק"א:

סימן מח

חשובת הגאון ר' אלי' קלאצקין
מלובלין ואח"כ בירושלים.

הנה כבר בארתי בפרי דבר אלי' ס"ח ס"ח שהגם שהתשנ"ז כתב לחלק דדוקא לסמוך על מה דאיתו קים לי' בגווי' האידנא לית לן למיעבר הכי משא"כ הא דהוי אומדן דעמא לכ"ע שאלו הי' בחיים הי' נשטע ממנו. אכתי אפשר שלריך שיהי' אומדן דעמא של האנשים החרדים לדבר הי' ומדגישים האחריות והסכנה הכרוכה במכשול עון, ואינו מספיק אומדן דעת של קלי הדעת שמלך קלות דעת הענין בעיניהם יסמכו עלמא על השערה בעלמא. וכן בלשון ר"א מסיין שטלוי ועומד לפי דאות ס"ח וי"ש שכל דור. ועי' מ"ש תוס' בב"ב לה. ד"ה שורא דדייני מהא דקאמר בכתובות לד: דח"ל ר' נחמן לר' ששת מר לאו דיינא הוא ומסים דאלקיס נכב בעדת אל ותלוי לפי שקול הדעת של הדיין ויפתח בדורו כו' (שגס"ע"תא דשמיא נחמנה פרנס של הלכור ועי' תפנית ד. ועי' ר"ה כה:):

(כת) **ועי'** שבות יעקב חלק ג' ס"י ק"י שלדד ג"כ להחיר ענונה. במים שאין להם סוף אם היא ענונה רכה בשנים ודרופה להנשא. ושעת הדחק דהוי כדיועבר ובפרט שזה כבר נשתכח ואברו זכרו זה שגמייס וכבר לדנו החירא דא כמה פעמים כיון שנשכח כמה מלב. ואף שבגדון שלו הי' עיר סניף להחיר, אבל דעתו שכשעת הדחק נחור יש להחיר מפני אומדנא זו לבדה:

מבר הדבר האמור יח להחיר הענונות העלובות אם יסכימו לזה שני גדולי ישראל ולמטע דלא חיפוק חורבא ושללא לפרון בדבר שלא צדת. נקרא בשם שלשה רבנים אשר אליהם יפנו הנשים ומהם משפטן ילא ואחרי דרישה ותקירה על כל פרט ופרט אז יחירו הרבנים אותן:

סימן מח

חשובת קצרה מהגאון הנפלא מ' יוסף
ראזין מדינבורג יחי' שהשיב לאיסור.

אבר נכרא קחויא יאכל ונאף מבין מה הי' לו, כי דבריו אינם מפולשים ואין להם שייכות למדן זה:

ובענין מה שהביא מח"ש בס' תוס' ירושלים שהובא בדרכי חשוכה מח"ש בירושלמי. הנה בספרי מלווי אבן ס"י ד' הבאתי זה בשם הגאס"ג דקורנא ז"ל שמדברי הירושלמי ע"ז

אך בדיון דיון מלך רבו אורח הוסף, כבר הורע חוקת איח שלה גם בדליכא פער כפוסה :

ועי מ"ש בספרי מלואים סי' ק"ב, מהס"ח דחמורה כו: דלענין אומדנא בפר דעות אזלי דייל כמו כן לענין הכרה בטכ"ע הוי ג"כ כפין אומדנא וכתר דיעות אזליקן. ועפ"י אזלי יש ליישב קו' חוס' בכחוכות כב. ד"ה תרי וחרי איך יתברר הדבר לעולם כיון דאלו שנים אומרים שהוא עבד אין כל העולם יכולים להכחישם דתרי כמאה ועפ"מ"ש אולי משכחת כה"ג שיסביר הדבר על ידי הכרה ואומדנא. ואולי היינו מ"ש חוס' יבמות ד"ה אחא גברא וקאי וי"ל וא"ת כיון דאיכא תרי דאמרי מה אפי' איכא מאה וכו' וי"ל דגבי דבר הגרלה וידוע לכל וכו' ולפי מסקנת הגמ' דאחי בי תרי ואמרי כו' ואפון הוא דלא ידעחו לי' וכו' כה"ג יש לחקור אי חשיב זה כמו עדות או אומדנא :

ובספרי דבר הלכה סי' ח' הנאחתי מ"ש חותני הגאון הג' בספרו ברית יעקב סי' ע"ו די"ל הא דתמחירין במים שאלים בלורבא מרבנן דאיסבע דכיון דבשעת מעשה אסורה ע"כ אפי' אחר כך כשעברו ימים ושנים דנתחדש עוד רובא אס' איחא דסליק קלא איח לי' לא מהני ודמי להא דאיחא ביו"ד ק"י ס"ט דהיכא דספק ראשון בא מקודם אע"ג דלא נודעו הספיקות רק בבת אחת לא מהני ס"ט, וכחכתי דלענין שאני התם שכבר ה' על המחיצה שם איסור דהא אסור לערב לכתחלה ועכ"פ חסר מעשה התערובות משא"כ הכא דאגלאי מלחא למפרע שבשעת העכיעה כבר עמד הדבר להחבר מאליו ע"י המשכת הזמן והיא נאסרה להנשא רק כל זמן שלא יסביר מיתח בעלה ושעמד להשתנות המזקת חי :

(ועי"ש) בספרי אמ"ש סי' פ"ב כדברי חוס' שנוטות לר' די"ל דמהני אומדנא לענין הכנסה לכיפה גם כדלא מהני לענין מיתח ב"ד בידים ועי' פרש"י גיטין כח: ד"ה איש פלוני מת ובחוס' רי"ד שם שמה מאליו בכיפה ששם הכניסוהו. הגם דלכסוף מאכילים אותו שפורים כמ"ש בסנהדרין פא: :

ובספרי מלואי אכן סי' א' בארתי הא דאיחא כמשנה שמעתי שאין משיאים בלחץ

ע"י פיה יש ללמוד לר קולא כשהדבר נוגע להרכה ענוות. ועי' מ"ש בפירוש הר"ח מפולחא על ירו' פ"י תרומות שדבר של רבים התירו על ידי עילה ומייתי מלין אנרחא לא גיים לוקם כתיב כהן שהגיעי נשים הבאים ממדינת הים וחחומים עליהם גיים ולוקם ואן שמות גויים ואפ"ה כשרים ובהנהות גליון הש"ס ליון וירושלים שם רמז לזה. ועמ"ש בספרי דבר הלכה סי' י' ועמ"ש בדבר הלכה בהקדמה על מ"ש הח"ס ס"ס ס"ח דע"ס ישיבת ב"ד של שלשה שכי' הרמ"ח שיש לורך בהיתר ענונה לא ידענא. שלענין אולי כדי להגלל מחשש מכשול קמי' שמח' ופשמ"ס יש לורך לסברת הפקעה קדושין יש לורך בישיבת ב"ד של שלשה :

והנה מה שהנאחתי שם מהמשנה שניסח על פי ב"ד ואחר כך בא הצעל דהא אין הקב"ה מביא תקלה לגדיקים בענין מכשול שיש בדבר פרוסס וגנאי למחירים. הנה אי מהא לא אריא דבלשון הרעב"ס פי"ד משגנות וי"ל וכן אס' התירו בית דין אשת איש להנשא לפי שהעידו בפניהם שמה בעלה ואחר כך בא בעלה אין זו הוראה אלא טעות והתקלה הא לא באה על ידי ב"ד רק ע"י העדים שגם אס' סגנו בעדותם אמרו בדדמי והעטו את עצמם. וגם להמשנה דמיירי כשהוא דרך הוראה אכתי יש לומר דכיון שהוא ע"י גרס ועדות העדים לא חשיב זה תקלה לגדיקים :

והנה מהא דקאמר שם פת. דמחייכו עלי' במערבא אחי גברא וקאי ואת אחרת לא תלא לכאורה משמע טפי כפרש"י דמלד הפקעת קדושין ודמ"מ פשיטא להש"ס דאי אפשר לומר שמלד זה לא תלא. וכן הא דקאמר דהיא גופה באשם תלוי קיימא י"ל דכיון דמלד הפקעת קדושין הקפידה רק על מה שלכה טוקפה ועי' נדרים כע. ומה אס' אומר היום אס' אשתי ולמחר אין אס' אשתי, אולי י"ל דדוקא כשיפקעו הקדושין מאליו בלא לורך מעשה :

ויש לטעור ממה שהנאחתי בספרי אכן הראשה סי' ג' מח"ש הבעל המאור דהא דאמרי' מחוך חומר שהחמרת בסופה כו' הוי דוקא כשיראה ממה שהאסר על בעלה הראשון ועי' שם בשם הגרי"ב שגם מפני החומר שכנגד בעלה השני דייקא ומנסנא ובארתי שם שטוב יותר שיכחוב בפירוש שאס' יתברר שבעלה הראשון הי' מי בשעת נשואיה אין לה עליו כלום.

בארץ ישראל ע"פ עד אחד אלא ר' יהודה
 בן בבא ונומיתי לו כן הדברים. ולכאורה
 קודם שהכנימו חכמי ישראל לדעתו לא ה"ל
 להשיא על פי עד אחד ועי' מ"ש חו"ס
 פסחים נא: ד"ה אני ראיתי. ועי' יבמות יג:
 וגם הלשון אלא ר"י בן בבא משמע שמה
 שהשיא הוא ע"פ ע"א ה"י בהסכס חכמי ישראל
 ומשום שהוא ע"פ הב"ד הגדול שבדורו וכמ"ס
 ע"ז ח: מה עשה ר' יהודה בן בבא ה"ל
 וישב וכו' וסמך שם חמשה זקנים ר"מ ור"י
 וכו' וה"ל כח ב"ד הגדול להפקיע הקדושין
 וסייעו דקאמר ונומיתי לו כן הדברים שגם
 ר"ע הסכים לזה שאין רשות לכל ב"ד ורק
 לר"י בן בבא ה"ל רשות ואמר כך כשאמר
 וברליתי את הדברים לפני ר"ג שמה לרברי
 ואמר מלאנו לו חבר לר"י ב"ב היינו למה
 שהורה בתורת הוראה לכל ב"ד וב"ד ומש"ה
 גם בזמן הזה שאין לנו ב"ד סמוכים עכ"פ
 יש עדיפות בהיתר ב"ד של שלשה:

והנה הרבנים שיכניסו עצמם בזה יעשו כל
 האפשר להשחמש בכחם זה להשפיע
 לעשות סייגים וגדרים שישמרו דרכי ה' וחוקי
 חסידיה בכל עוז ואז גם אני בעז"ה אלטערק
 למלאות דברי חכמים ונוכח לראות בבנין מורבות
 ירושלים והקמת מוסדי תורה:

יום ר' עש"ק פסח שני תרפ"ט פעה"ק
 ירושלים ת"ו.

אליהו קלאצקין.

(ממלכ מערכות המלחמה). ועוד השוכה כי
 שמעון ווערבין במלחמה 19 סענטיאבר שנה 16
 למספרס נאכד בלא ידיעה. וזה יותר מעשר
 שנים שאינני. והיא רכה בשנים. ואם חסע
 לחון לארץ והבהיר ענין העגון וחנשא לאיש
 והיא חושבת כי נשאת באיסור. הלא אז יחנעל
 ממילא אלה כל שמירת הדת כי בין כך ובין
 כך היא עבריינית ולמה תשמור נדה ושנה
 ומאכלות אסורות והיא אינה יודעת כי אם
 ניסת לא הלא והיא היא בהיתר עם בעלה.
 ובאמת הא רוב ההולכים בהבאוי (מערכות
 המלחמה) אם אין להערכאות ידיעה ממני
 ונאכד. הוא מחמת שנהרג. וכן רוב ההולכים
 למלחמה ואינם כותבים מכתבים לנשותיהם
 וקרוביהם ובפרט לזאת האשה אשר חי עמה
 בשלום וכח לה מכתבים. ולא השיב על
 בשורת הילד הנולד אין ספק כי רובם למיתה
 יואר ממם שאין להם סוף ואם ניסת לא
 תלא:

וחשבתי כי הלא הר"א מוורדון ועוד גדול
 שם במרדכי החירו היכא דיש
 רוב שמה וכמו במים שאין להם סוף אם
 עבר זמן רב. לסמוך על האומד ולהפירה
 להנשא הואיל ומדאוי שריא וגם מדרבנן הוא
 רק ענין של לכחילה דאם ניסת לא תלא.
 ומביא רא"י מהא דהתיר ר' אשי בלורבא מדרבנן
 מחמת אומדנא והגמ' לא פליג עלי' רק משום
 דלא ס"ל להאי אומדנא אם אינא דסליק קלא
 אית ל' אבל אם ה' אומד חזק לא הוי פליג
 גמ' על זה. וגם המבי"ט התיר כר"א וורדון.
 ולא אוכל להשיג ספרו:

ובספר אגודת אזור מדברי מביא ומדייק
 מדברי השאלות מובא במלחמות והוא
 כפי הכוח דאלו גברא דאזיל למדינת הים
 אסיר לרביהו למיהוי לגברא עד לעולם עד
 דאית חד סהרא דמית וכן גברא דטבע במים
 שאין להם סוף אשתו אסורה לאינסבא עד
 דאחא סהרא ואמר דאסקוהו מן מיא כדשכיב.
 אלמא דבראזיל למדינת הים כ' דאסורה לעולם
 ובטבע במים שאין להם סוף דקדק וכחב אשתו
 אסורה אלמא דס"ל כר"א וורדון. והגם דאני
 דחיתי דיש לומר דהוי משום דבמים שאלים
 אם ניסת לא תלא. אבל פשט הפשט בדיוק
 דס"ל כר"א וורדון דהוי מלי לכסוב דאסורה
 לכחילה ובאזיל למדינת הים כ' דאסורה לעולם
 היינו אפי' למן מצובה לא כחב דאפי' כדעבד
 ואין ס' השאלות אללי:

וסנה

סימן ג

בענין הכ"ל מכתב הרה"ג ר' שמחה זעליג
 יחי' מבריסק להגאון הכ"ל אודות
 עגונה מיורדי המלחמה:

הנני לבקש את כ"ג לחמול על האי עלובתא
 ולהודק לעיניה. האשה נשאת לאיש
 שמעון ווערבין בעיר וויאזמא בסוף חורף תרע"ו
 ונלקח בעלה למלחמה והי' לה מכתבים ממנו.
 אחר כך נקרא לספרונט (מערכות המלחמה)
 וקבלה עוד איזה מכתבים ממנו. אח"כ הולידה
 בן וכחב לו זה ומאז לא קבלה שום מכתב
 וכאשר חקרה אלל ערכאות הממשלה השיגה
 חשונה ממודש יולי שנה 17 למספרס כי אין
 להם שום ידיעה ממנו מהדיפסמיוויסעלני ארמיה.

שיוכל להגיע מעבר השני לים והרי הכית
יעקב שהי' בזמן רבינו הש"ך לא הלך זה
וגם בדברי הריב"ש הרי מחלה נטבע והי'
רובא למיחא ואחר כך העלו רנלו וכו' ובתי'
ר"מ מוכא בע"ז דראוי להקל בענינה משום
פריית הדור וכ"ש בדורינו והרי ס"ס מחפשים
לכן אנשים שאינם מוסיפים לזה, והריב"ש הביא
ראי' דלרשב"א מן הארכובה ולמעלה לא הוי
אפי' רובא למיחא מדפריך מהא דמן הארכובה
ולמעלה חנשא ואי הוי רובא למיחא וינטיף
בהדי רובא דמים שאל"ס דהוי הרי רובי
לכן חנשא אלמא דפשיטא לריב"ש דבתי' רובי
חנשא לכחלה דאל"כ מה מיימי ראוי ודלמא
פשיטא לנח' דאין חלוק בין חד רוב למרי.
ובתי' ר"ח כהן ראפפורט סי' כ"ח מחיר
בתי' רובי. ועיקר היתר של הבית יעקב הוא
מחמת חרי רובי. והגר"ח מוולוז'ין בחוט המשולש
סי' ו' מחיר כנפל ממקום גבוה למשאלים
משום חרי רובי:

והנה בשעת הדחק הא נכל לסמוך על
דברי היחיד כח"ס ממנה דעדות
ובסרע דמסייע דיוק השאלות וללך דברי
שבות יעקב ח"ג ק"י דברכה בשנים ורדופה
להנשא שעת הדחק כדיעבד דמי ויש להשיאה
לכחלה וגם החולקים שלא לסמוך על היחיד
יודו אם אינה רדופה להנשא אסורה גם לזמן
מרובה כרוב הפוסקים וברדופה להנשא נסמוך
על ר"א וורדון בלרוף השבות יעקב ולהחירה
להנשא. וגם בימי התרומת הדשן החיר גדול
אחד וכי התה"ד שלא לסחור הוראתו כיון
שיש אומדנות והובא בש"ע סעי' ונראה דאיהו
גדול ס"ל כר"א וורדון. וכ"כ בס' מלבושי יו"ט
ח"ב סי"ד באה"ע בסוף הס' בשם האחרונים
דבזמננו שקביע בי דואר בכל מקום ובזמן
קצר נכל להשיג ידיעות עדיף מהאומדנא של
לרבא מרבנן ואין בידי סערי האחרונים. ואודיע
לכ"ג כי הנאצ"ד דפה איננו מחערב בעיני
הוראה אפי' של ביעתא בכוחא ואבקש מכ"ג
אם יסכים לזה וגושיב ב"ד של שלשה ונחירה
ומלוא גדולה להודק לזה:

שמחה זעליג מ"צ פה בריסק.

סימן נא

מכתב שני מהרב הג' הנ"ל להגאון
מדובלין.

הנני בחורה לכ"ג על מכתבו הגלוי כי אחר
התג יסדר תשובתו להיתר ושמחתי
מאד והעליון ישמחה כאות נפשו. והנני להוסיף
כי לכאורה מהמנה במחלוקת בין הארכובה
למעלה ובין למטה. ומארכובה ולמעלה ג"כ
מחירין רק לאחר י"ב חודש ויהי מזה סתירה
להעזרת נשים דס"ל דזמן מרובה הוי י"ב חודש
והי' לנו להחיר לדעת הר"א וורדון גם מן
הארכובה ולמטה. ונראה ליישב דמן הארכובה
ולמעלה הוא שיעור קבוע י"ב חודש אבל מן
הארכובה ולמטה הוא רק בתורת אומדן, דבזמן
מרובה כזה אם הי' חי הי' נודע ואם נמשך
בימים חירום בין המדינות באופן שא"א לאדם
בטל האומדן:

והנה הגאון מקאיונא הלריך שיבאו חרי
הרובי בבת אחת והוכיח זה מהא
דחשא גברא רבה הוי. ויש לומר שאין זה ראוי
דראיית ר' אשי ממה דלא אפקי' בחין הזמן

נמצא שעיקר היתר כבר הורו רבנן קשישתי
ומלשרף גם דעת הר"א מוורדון. ומי
שאומר שבשירו אירע שבה הכעל הוא בכלל
אין מזכירים משעי נסים ובכל רוב יש מיעוט
ואין המיעוט מנרע את הרוב והרי אמו של
החכם לבי בא בעלה לאחר העדאת עדים וכי
עמדו מלהתיר. אז את הענוות. והרי מביאר
בס"ז ובחמ"ח ובלמח לדק ובעבודת הגרשוני
שהחירו הגאונים את הענוות ולא השגיחו על
זה. וסברת השבות יעקב דבשעת הדחק ברדופה
להנשא כדיעבד דמי יש לסמוך עליו. ורוב
דמלחמה עדיף מן הרוב דמן הארכובה ולמעלה
אליב' דרשב"א דהא מביאר בתשכ"ך דמלחמה
הוי רוב גמור. וללאח גם דעת הגאון מקאיונא
י"ל דעמידתו בעת המלחמה בהפרנסה הוי רובא
למיתה רק שיש חשש קצת אולי החזירוהו
מהפרנסה. אך הכעל אשר הוא בשלוש שס
אשמו ואיננו כותב מו"ט מלידת הילד. הוא
רוב מחמת מיתתו ומאחר שלא בא בזה
ידיעה ממנו נודע כי נחקים כן שהי' בהפרנסה
ואז באו חרי הרובי בבת אחת:

סימן נב

תשובת הגאון ר' אלי' קלאצקין
מלובלין להרה"ג הנ"ד על שני
המכתבים.

זה מס שהשכתי ברי"ח מרחשון תרפ"ט להרב
הגאון הנדיק הנ"ל שליט"א שידוע ומפורסם
שהרב הגאון מאורן של ישראל ר' חיים הלוי
סאלאווייצי ז"ל סמך עליו בכל עניני השאלות
שנשאל ונמלך אהו):

הנה כבר הבאתי בספרי אמ"ש סי' נ"ו
ממ"ש הריב"ש דשריא להנשא לכחולה
בדאיכא תרי רובי והבאתי מ"ש מוחני הנאה"ג
ז"ל בבבית יעקב דהא דמסיק דכשטבע במים
שאין להם סוף גם לורבא מרבנן דיעבד אין
לכחולה לא דלא מלטרף הסברא דלוי"מ אי
סליק קלא איח לי משום שלא באו התרי
רובי ביחד. ולענ"ד כתבתי ד"ל דגבי לורבא
מרבנן ליכא רובא דהנעבעים אינם נלולים. משום
דמ"ח יותר עלול להנלל בזכותו ולדקתו וכמבואר
בלשון הירושלמי ומד"ר קהלת ומומילא לפת"ש
הספ"ד סי' קל"ט דבזמן הזה אף בארס בינוני
אית לי קלא דכיון שלא נשמע עליו כי עלה
וימלט איכא תרי רובי דמיסה ומחוקי' לי
במה דבארס דעלמא ליכא טעם חומר שיש
בלורבא מרבנן מטעם זכותו ולדקתו:

ועי' מ"ש החי"ת והב"ש סק"נ בדיון מ"ש
דמ"ח שאם פברה וניסח על פי חכם
שהתיר לא תלא אס יס ראיות ואומדנות שמה
ואפי' בלא הגדה כל היכא דאיכא ראוי
ואומדנות דומה לטבע במים שאין להם סוף
דלא תלא. ובשבות יעקב ח"ג ק"י פסק למעשה
להתיר כשבעלה נטבע במשאלים היכא שהיא
ענוה רכה בשנים ובשעת הדחק כדיעבד דמי
אפי' כשהיא לטובה דליכא חשש שהלא לתרבות
רפא. וגם כבר הבאתי בספרי דבר אלי' סי'
ס"ח מ"ש התשב"ץ חלק א' ענין פ' להתיר
מזר אומדנא דאלו הי' קיים הי' בא והביא
ממ"ש בירושלמי אלו הי' בחיים לא הוי מיימי
שלקן מאן דניסח ניסח והסס איכא רק רובי
דמשלים או דמלחמה משא"כ בנד"ד שכבר
עברו יותר מעשר שנים. וכבר הבאתי בספרי
מלואי אכן מ"ש הרא"ש בתשו' (נדפסה בס'
זכרון יהודה דני"א) וז"ל חזקן לנאון דבכול
הברה בעלמא שנשמע שנהרג ולא נשמע עליו
שהוא קיים ואפי' שלא בא מעולם אף

ע"פ מסכת לפי תומו הסירו להנשא וגובה
כהובתה עכ"ל:

והגם דקאמר בב"מ לח: ממשמע שנאמר
וחרה אפי' והרגתי אחכס יודע אני
שנשותיהם חלמות ובניהם יתומים חלל מה
מ"ל והיו נשיכם וכו' מלמד שנשותיהם מבקשות
להנשא ואין מניחים אותן לינשא עיי"ש בפרש"י
וה"ל שילכו בשבי ולא ידעו בניהם אס חיים
אס מהים ויהיו נשיהם חלמות לעולם שאין
ב"ד מניחים אותן לינשא ובניהם יתומים שלא
ירשו נכסיהם ושתי קללות הן אחת של חרב
ואחת של שבי עכ"ל ומוכח מלשון פרש"י
דדוקא כשילכו בשבי משכחת לה הקללה שאין
ב"ד מניחים את נשותיהם לינשא משא"כ של
חרב בפרט כשהיה המלחמה המערכה נשאר
בידי המלחמים כשיעבור זמן רב ולא ישובו
לביהם יהא אומדנא דמוכח שנפלו במלחמה ודוקא
בקללה של שבי שגם אחר המלחמה מוליכים
אותם למרחקים למכרם לעבדים ליכא אומדנא
ממה שאינם חוזרים ובאים לביהם שכבר מחו.
(ואולי גם זה מה שאין ב"ד מניחים אותם
לינשא הוא בכלל העונש מן השמים על חטא
מדה כנגד מדה ומדוקדק הלשון שאין מניחים
אותן לינשא ולא אמרו בקלרה אסרוה לינשא
והלשון משמע לענין לכחולה):

ובספרי חיבת הקודש סי' ק' באתי מה
שהרא"ש שהובא בס' זכרון יחוד
הנ"ל כתב שלא מצינו שהחמירו חז"ל בברכה
נשים חלל במים שאין להם סוף. י"ל עי'פ
מה שכתבו תוס' יבמות קפ"ז ד"ה באותה
שעה משום דחזו דאיכא ענוה ספי וכו'
והיינו משום דראו דהנס שהלכו פשעה אנשים
לקלור חטים והי' הדבר בפדסהיא ובכ"ז לא
נחברר הדבר רק על ידי אשמו. ומש"ה
במשאלים שיתברר הדבר דטבע הנעבעים שלמים
אחר כך למעלה. פי' סוכה ג': ופי' פסחים
ק"ח: פלוט אותם ליבשה ורק מה שניחנו
לקבורה הי' דרך נס משא"כ גוף הדבר שפלטם
הים הי' כמנהגו של עולם ומש"ה החמירו
במשאלים. וגם לא איתרע כ"כ חזקת חיותו
וצריאותו כשנפלט ממנו פתח המחילה של דגים.
משא"כ היכא דלא עבד לברורי. ופי' יבמות
ק"א. בתורה תיטיב דכיון שלא הי' תקנתא
לחשש לא רצו לאסרה איסור עולם. ופי'
מדי"ט ח"א קפ"ז ובזכרון יהודה שס כ' בשם
ת' ר' אליעזר ממין שהתיר אשת ר' שלמה
מיראנה שנטבע בספינה ולא הי' שום עדות
אף

סימן ג

עובדא הוי כי ישבו שני נפשים ונערה

ודברו יחד ובהמשך הדברים אמר
אחר מהם להנערה. אני אראה לך איך
מקדשים אשה ולקח מעבד א' ונתן בידה ואמר
לה הרי את מקודשת לי וכו' ולתקן כולם
והנערה הסליכה את המעבד. ונשאלתי על זה:

ראיתי בירחון שערי ליון שנת תרפ"ז סי'

מ"א השו' הגאון ר' יוסף מדיטבורג
שנשאל מהלכנו בתולדות מחזה של קדושין
לשם שחוק ולקח איש אחד טבעת וקדש
נערה. והשיב שיש לומר שנת הכתוב היא
כמו שלא מהני בקדושין חזרה חוץ כדי דיבור
כן אם אמר לשון קדושין ונתן לה שיה פרוטה
אע"פ שכיון לשחוק מ"מ הקדושין קיימים ולא
מהני דברים שבלב. אך בסוף מבטל את
הקדושין מפני שאריך שהאשה תקנה את כסף
הקדושין ואם יש אומדנא שהי' משחק בה לא
קנחה:

ודבריו נפלאים מאד. והיעלה על הדעת

שאלם העדים יודעים שמעשה הקדושין
הי' לשם שחוק בעלמא. שזאת היא קדושין.
ובעלמא מביא ירושלמי נזיר פ"א ה"א ופ"ב
ה"ב שאל קרא בחורה והזכיר נזיר שאינו על
ידי זה נזיר. ובאמת שזה אין לריך לפנים
וירי' מביא זה רק למשל על דין דאם גוי
עובר וכו' עיי"ש:

ומה שמביא ראוי מירושלמי הנהדרין פ"ז

ה"ח על המשנה במגדף ששאלים את
העד ואומר לו אמור מה שמעמך בפירוש והוא
אומר ומקשה בירו' ואמרין ל' גוף וכו' מותר
להעד לגדף את השם וכו' שאין הסד אומר
בלשון זה אלא איתו השם שאמרתי לפניהם
איתו קלל וכו' קלל. הרי אף שהכל יודעים
שכוונת העד אינה לגדף והוא מוכרח לסדר
לפני הכ"ד דברי המגדף מ"מ הוי גרוף. ונלמד
מכאן שדברי פיו עיקר ולא אזלי מתר
אומדנא. וה"ה בקדושין אף שידוע שכוונתו לשחוק
מ"מ אם אמר לשון קדושין הוי קדושין:

אבר' אם ק הוא, איך ניחא מה שנבנה

בכלי מור העד על דברי המגדף ממש.
וכן בחוס' מ"ק כג. ד"ה ואחר בשם התוספתא
שעדים אומרים כלשון המגדף וכ"כ רמב"ם
פ"ב מע"ז ה"ח. ופ"כ שאין כוונה ירו' שזה
מגדף

אך מחמת סברות ואומדנות המירה וכאב
שהדבר חלוי באומדן חלמירי חכמים ויראי ה'
שכלל דור ודור עכ"ל:

והנה בספרי דבר הלכה בהקדמה לעניני

ביתר פגנות' בארתי דאפי' לשיטת
הנמי' ר"פ האשה שהלך, היינו רק לומר שאין
טעם ההיתר בשביל הפקעת קדושין וכיון שאם
חודע האשה שאם יתברר שנעלה חי יפקיע
קדושי' הא ממילא לא חדקדק כל כך ומשי"ה
אם יתברר שנעלה חי ידונו בה ככל חומר
דיגי אשה איש כדי שחדייק יפה ודוקא משום
דדייקא ומנסבא אין המכשולים מלויים ובכל
זאת אפשר שיקרה כזאת במקרה רחוק ובאופן
כה הגם שהי' הכרח לדון בה דין א"א בכל
זאת כדי להגלל ממכשול עברה קמי שמיא
אפקעינהו רבנן לקדושין כל שניסת על פי
הוראת ב"ד. ובתשובות ב"ח החדשות סי' ס"ד
ו"ל והנה ח"ו אם תחשבו שהנכסחי ראשי
בדברים אלו תאמינו לי ונקלומי עוד מזה להחיר
זכר' פגונה עליונה אשר ע"ז אמר שלמה רחמי
למעט העשוקים ואין להם מנחם וכל מי שמחיר
פגונה אחת כאלו בנה אחת תחרבות ירושלים
עליונה כר נאום מנחם מענדיל שגני החונה
בק"ק פינגטוב:

ולענין חליצה קול טפי כמו שהביאו ממש

בחר"מ סי' רפ"ד בשם הרמב"ם שלא
החמירו בדברים אלו אלא מפני איסור כרת
וכו' וגם יש אומרים דיבמה לשוק לא הוי
בכלל דבר שנערה, ועי' פרש"י יבמות ק"ט.
בענין הרחקה מדרבנן:

ועכ"פ כיון שעברו יומי מייב שנים מאז

נכחם חזון ממנו הרי זו אומדנא
המחוקת את סרוב ויש מקום לומר דהוי תרי
רובי:

ועוד פלפל הרב בענין לזכות לה גם ובענין

אפקעינהו רבנן. ולא העתקתי דבריו
ודברים עתיקים. ועי' חכס לבי קכ"ד ד"ה
ומ"ש, דבנכסב במים שאין להם סוף לא חשו
רבנן לאפקועי קדושין. ועי' דברי מלכיל חלק
ה' סי' קכ"א. וחכמים הזהירו בדבריהם):

אלי' קלאצקין.